

Okoljski račun vlade Roberta Goloba

Poročilo prikaže neodgovorno delo vlade na treh indikativnih okoljskih področjih:

- Vlada ni odpravila neustavnosti v Uredbi o mejnih kazalcih hrupa v okolju. Čeprav se je zavezala k spoštovanju odločitev Ustavnega sodišča.
- Vlada ni uvedla kavcijskega sistema, s čimer ne spoštuje lastnih zavez in ne spoštuje plebiscitarne podpore državljanek in državljanov.
- Vlada z umikom podnebne zakona ne spoštuje lastnih zavez ter evropskih in mednarodnih zavez.

Umik podnebne zakona – izgubljena priložnost za podnebno odpornost in socialno pravičnost

Vlada RS je aprila 2025 tik pred obravnavo na vladi umaknila dolgo pričakovani podnebni zakon, ki je bil med ključnimi zavezami aktualne koalicije. Ta odločitev, katere predsednik Vlade ni nikoli javno pojasnil, je za stranko Vesna nesprejemljiva in pomeni ne le politični poraz, temveč tudi resno tveganje za podnebno in socialno prihodnost države.

Umik podnebne zakona pomeni resno nazadovanje v prizadevanjih za podnebno nevtralnost in socialno pravičnost. Sprejetje zakona je nujno za uvedbo učinkovite in pravične podnebne politike, ki bo zaščitila tako okolje kot tudi najbolj ranljive skupine prebivalstva. Z odlašanjem nujnega sprejema Podnebne zakona Vlada RS tvega:

- da bomo v primerjavi z bolj uspešnimi državami se dodatno upočasnili izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva in v neznano prihodnost odlašali z uvedbo nujnih ukrepov,
- da bomo počrpali bistveno manj evropskih sredstev,
- da bomo kot družba in kot posamezniki še naprej plačevali drago ceno zaradi izrednih podnebnih dogodkov.

Takšno ravnanje je neodgovorno in nesprejemljivo. Zahtevamo, da Vlada RS zbere pogum in zakon potegne iz predala ter ga vloži v predloži v parlamentarno proceduro.

Evropa in Slovenija se segrevata hitreje od svetovnega povprečja

Po podatkih Evropske agencije za okolje (EEA) se Evropa segreva približno dvakrat hitreje od svetovnega povprečja. Slovenija, kot del alpskega in sredozemskega prostora, je še posebej izpostavljena. V obdobju 1980–2023 je Slovenija utrpela najvišjo finančno škodo zaradi podnebnih sprememb med vsemi državami EU – kar **8.700 evrov na prebivalca**.

Trpita hkrati človek in naravno okolje. Ekstremni vremenski pojavi, kot so suše, poplave in vročinski valovi, so vse pogostejši in intenzivnejši, kar ogroža kmetijstvo, infrastrukturo in zdravje prebivalcev.

Finančne posledice nesprejetja zakona

Umik podnebne zakona predstavlja tveganje, da Slovenija ne bo mogla učinkovito prenesti evropske direktive ETS 2, ki uvaja nov sistem trgovanja z emisijskimi kuponi za sektorje stavb in prometa. Brez tega prenosa Slovenija ne bo upravičena do sredstev iz Socialnega sklada za podnebje, kar pomeni izgubo **350 milijonov evrov** v obdobju 2026 – 2032.

Poleg tega bi se v podnebni sklad steklo še povprečno **200 milijonov evrov letno** iz naslova ETS 2, kar pomeni skupno **1,4 milijarde evrov** do leta 2030. Ta sredstva so ključna za financiranje energetske prenove stavb, razvoja javnega prevoza in podporo ranljivim skupinam prebivalstva.

Podnebni zakon kot orodje za socialno pravičnost

Podnebni zakon bi uvedel mehanizme za pravično porazdelitev bremen in koristi podnebnih ukrepov. Predvidel bi ustanovitev neodvisnega Podnebnega sveta, ki bi spremljal izvajanje politik, ter uvedbo socialnega sklada za podporo gospodinjstvom z nizkimi dohodki pri prehodu na čistejše vire energije. Zakon bi prav tako omogočil pričetek bolj pravične obremenitve največjih onesnaževalcev in s tem spodbudil zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.

Povzetek

- Vlada RS je aprila 2025 **umaknila podnebni zakon** iz obravnave, kljub zavezam iz koalicijske pogodbe.
- Zakon bi omogočil **uvedbo ETS 2**, neodvisni nadzor (Podnebni svet) in **socialni sklad** za pomoč gospodinjstvom z nizkimi dohodki.
- **Evropa se segreva 2x hitreje kot svet**, Slovenija pa spada med **najbolj ogrožene države EU**, tako glede škode kot glede izpostavljenosti.
- Po podatkih EEA je bila **škoda zaradi podnebnih sprememb v Sloveniji najvišja v EU: 8.700 € na prebivalca (1980–2023)**.
- Brez zakona Slovenija tvega izgubo:
 - **350 milijonov evrov** iz Socialnega sklada za podnebje (EU)
 - **~1,4 milijarde evrov** iz prihodkov ETS 2 (2026–2032)
- Zakon je nujen za pravno varnost, dolgoročno načrtovanje in pravično razdelitev bremen energetske tranzicije.

Uredba o hrupu – neuresničena odločba ustavnega sodišča

Po oceni Ministrstva za infrastrukturo iz leta 2017 je bilo, in še vedno je, s prekomernim hrupom obremenjenih okrog 180.000 državljanek in državljanov Slovenije. Izvor tega hrupa je pretežno povezan s prometom (ceste, avtoceste in železnica). Glede na sedanjo ureditev ministrstvo ocenjuje, da bi zaradi posledic hrupa ljudje od države lahko iztožili 200 milijonov evrov vsako leto.

Da bi uredili to področje oziroma, če smo resnicoljubni, zato da ne bi uredili tega področja in da bi preprečili možnost tožb, je prejšnja vlada leta 2018 sprejela popravke Uredbe o mejnih vrednostih kazalcev hrupa v okolju. Na te popravke se je na Ustavno sodišče pritožilo društvo Ekokrog, ki je leta 2022 uspelo s pritožbo. Sedanja vlada ima od julija 2022, torej skoraj celoten mandat, dolžnost, da uredi to področje. Časa je bilo vsekakor dovolj.

Ključne ugotovitve Ustavnega sodišča

- **Kršitev sodelovanja javnosti:** Uredba je bila po zaključeni javni obravnavi dopolnjena z bistvenimi vsebinskimi spremembami, s katerimi javnost ni bila seznanjena. To je v nasprotju z 34.a členom Zakona o varstvu okolja (ZVO-1), ki zahteva učinkovito vključitev javnosti v postopke priprave predpisov, ki lahko pomembno vplivajo na okolje.
- **Protiustavnost:** Zaradi kršitve postopkovnih pravil je Ustavno sodišče ugotovilo, da je uredba v neskladju z drugim odstavkom 120. člena Ustave RS, ki določa, da upravni organi opravljajo svoje delo samostojno v okviru in na podlagi Ustave in zakonov.
- **Rok za odpravo neustavnosti:** Vlada Republike Slovenije mora ugotovljeno protiustavnost odpraviti v roku enega leta po objavi odločbe v Uradnem listu RS, torej do 22. julija 2023.

Posledice in odzivi

Ustavno sodišče se je odločilo, da uredbe ne razveljavi takoj, saj bi to pomenilo, da mejne vrednosti hrupa sploh ne bi bile določene, kar bi povzročilo še bolj protiustavno stanje.

Strokovnjaki so opozorili, da uredba omogoča prekomerno onesnaževanje okolja s hrupom na račun zdravja ljudi, saj so dovoljene mejne vrednosti hrupa v Sloveniji bistveno višje od priporočil Svetovne zdravstvene organizacije (WHO).

Naj torej spomnimo:

- 180.000 državljanek in državljanov Slovenije je izpostavljenih prekomernemu hrupu
- Vsi ti bi lahko vsako leto iztožili 200 milijonov evrov odškodnin od države

Promet je resen onesnaževalec

To stanje nas opominja, kako resen problem je promet, ali bolj rečeno pomanjkanje trajnostne mobilnosti. Vsa ta leta vlagamo v ceste in avtoceste. Vlagamo v infrastrukturo, ki nas dela odvisne od avtomobilskega prometa.

Po podatkih ARSO promet, zlasti cestni, ostaja eden najpomembnejših virov onesnaževal zraka. Cestni promet je v letu 2020 prispeval kar 38 % k celotnim izpustom dušikovih oksidov. Promet je eden glavnih povzročiteljev izpustov snovi, ki so vzrok za zakisovanje, nastanek prizemnega ozona in trdnih delcev. K izpustom največ prispeva cestni promet. Za večino onesnaževal je ta delež večji od 60 %.

Meritve kakovosti zraka, ki jo je opravil Focus s pomočjo Deutsche Umwelthilfe (2021 – 2022) v bližini prometnih cest so pokazale:

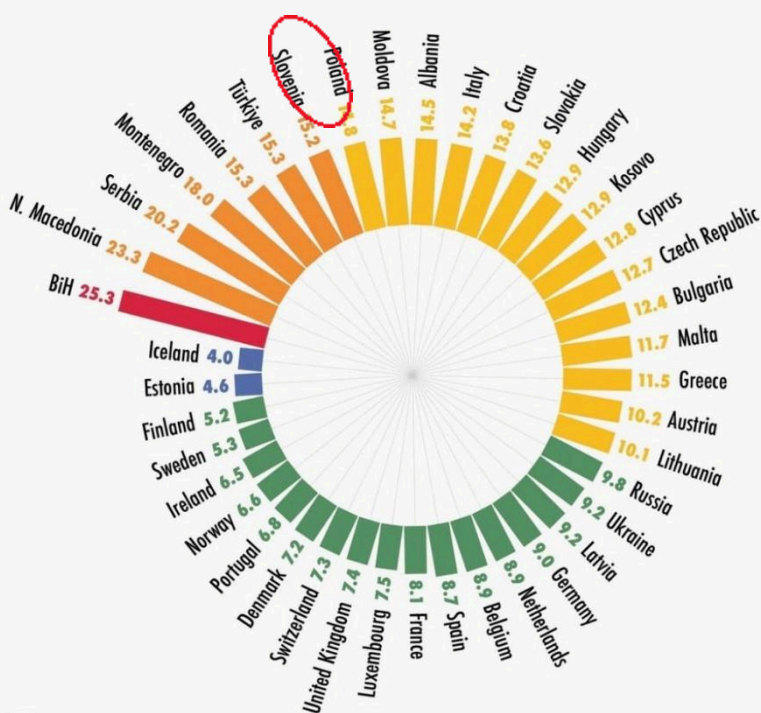
- **Dušikov dioksid (NO₂):** Na več kot polovici merilnih mest so bile izmerjene vrednosti NO₂ višje od zakonsko določene letne mejne koncentracije (40 µg/m³). Najvišje vrednosti so bile izmerjene na Šmartinski cesti v Ljubljani.
- **Priporočila Svetovne zdravstvene organizacije (SZO):** Vse izmerjene vrednosti NO₂ so presegle priporočeno letno povprečno vrednost SZO, ki znaša 10 µg/m³.
- **1980 smrti leta 2022 zaradi PM_{2,5} delcev v Sloveniji (EEA).** Bistveni in glavni povzročitelj teh delcev je prav tako promet.

V Sloveniji smo zaradi prometa izpostavljeni nevarnim trdim delcem, ki povzročajo številne smrti in izpostavljeni smo hrupu. Stanje se zlagoma izboljšuje, vendar vlada ne stori odločnejših korakov, čeprav se je k temu zavezala. Prav okolje je eno tistih področij, kjer kar naprej postavljamo ambiciozne cilje, poslušamo vladne cilje in nato so obljube o ureditvi področja vedno znova prelomljene.

Ker se ne spoštuje odločba Ustavnega sodišča, ki določa, da mora vlada ugotovljeno protiustavnost odpraviti v enem letu (julij 2023), to govori tudi o (ne)demokratičnih standardih te vlade, pri čemer pa vemo, katera stranka vodi pristojne reforme.

Which European countries have the best air quality?

2024 PM2.5 particle air pollution, annual average ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Source: IQAir, WHO

Kavcijski sistem – dve leti praznih obljub, Slovenija še brez rešitve za plastenke

Slovenija še vedno ni vzpostavila kavcijskega sistema za embalažo pijač, čeprav gre za ukrep, ki ga evropska zakonodaja neposredno predvideva kot ključno orodje za izpolnjevanje obveznosti glede zbiranja plastične embalaže pijač. Namesto jasne časovnice ali predloga zakona ima država zgolj dolgotrajne "analize" in zamujene roke.

Kaj zahteva EU zakonodaja?

V skladu z Direktivo (EU) 2019/904 o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje (SUP direktiva) morajo vse države članice doseči naslednje cilje za ločeno zbiranje plastenkov do 3 litrov. Nedavno sprejeta EU Uredba o embalaži in odpadni embalaži enak cilj postavlja še za plastenke

- **Do konca leta 2025: najmanj 77 %**
- **Do konca leta 2029: najmanj 90 %**
- **Od začetka 2030 morajo vse nove plastenke vsebovati vsaj 30 % recikliranega materiala**

Direktiva v členu 9 navaja kavcijske sheme kot enega ključnih mehanizmov za doseganje teh ciljev. Slovenska zakonodaja pa do danes še ni implementirala nobenega takšnega sistema.

“Za doseganje ciljev se lahko uporabljajo kavcijske sheme ...” – člen 9(1), Direktiva (EU) 2019/904

EU Uredba o embalaži in odpadni embalaži v členu 50 od držav članic zahteva, da za doseganje teh ciljev vzpostavijo kavcijske sisteme. Možna je sicer izjema v primeru, da jih država do leta 2026 zbere 80 %, a mora pripraviti natančen načrt, kako bo dosegla cilj za 2029.

Zakon o varstvu okolja (ZVO-2) je predvidel sprejem predpisa o kavcijskem sistemu v roku enega leta, zdaj od takrat teče že tretje leto.

Slovenija je (precej) pod cilji

Po podatkih Agencije RS za okolje (ARSO) in okoljskih organizacij je Slovenija v letu 2022 zbrala le okoli **58 – 62 % plastenk**, analiza **GZS za isto leto navaja 65 %**. Obstoječi sistem ločenega zbiranja je tako nepregleden, da nimamo zanesljivih podatkov o tem, koliko plastenk se ločeno zbere in koliko reciklira v nove plastenke.

Za primerjavo:

- **Slovaška in Estonija sta kmalu** po uvedbi kavcijskih sistemov presegli **90 %** zbranih plastenk. Nemčija in Finska jih zbereta 98 %.
- V Sloveniji se več kot **100 milijonov plastenk** letno izgubi v okolju, sežigalnicah ali konča med mešanimi odpadki.

Tveganja za Slovenijo

Če Slovenija do konca leta 2025 ne doseže zahtevanega deleža zbiranja, ji grozi:

- **Postopek zaradi kršitve prava EU** (t. i. infringement), s strani Evropske komisije.
- **Finančne kazni**, ki lahko dosežejo milijonske zneske.
- **Izguba dostopa do evropskih sredstev**, namenjenih izvajanju razširjene odgovornosti proizvajalca (ROP).
- **Povečani stroški za proizvajalce in občine**, ki bodo morali pokriti razliko med dejanskimi rezultati in zakonskimi cilji.

Odzivi civilne družbe in gospodarstva

Javnomnenjske raziskave kažejo izjemno podporo uvedbi kavcijskega sistema. Podpora je celo 94%. Organizacija **Eko krog** je aprila 2025 začela zbiranje podpisov za zakonsko

ureditev kavcijskega sistema, v dveh mesecih so zbrali 5.800 podpisov. Podpore so izrazili tudi nekateri večji trgovci in proizvajalci pijač. Po ocenah strokovnjakov bi kavcijski sistem:

- povečal stopnjo ločenega zbiranja nad 90 %,
- letno zmanjšal emisije CO₂ za **vsaj 15.000 ton**,
- zmanjšal smetenje,
- omogočil ustvarjanje **novih delovnih mest** v logistiki in recikliranju,
- zmanjšal stroške občin pri ravnanju z odpadki.

Uvedba kavcijskega kavcijski sistem je na mizi ministra Kumra že nekaj let. Opravljene so bile številne razprave in uvedba ima izjemno, več kot plebiscitarno podporo. Zavlačevanje postaja škodljivo tudi ekonomsko – industrija je večkrat izrazila pripravljenost za sodelovanje, a pogreša jasno zakonodajno pot. Po zadnjih informacijah je predlog še vedno v koalicijskem posvetovanju o tem, ali ga potrebujemo in brez časovnice njegove uvedbe. Z drugimi besedami, predlog se je z mize ministra Kumra preselil v njegov najnižji predal.

Povzetek

- **Slovenija še nima kavcijskega sistema** za embalažo pijač, kljub obljubi iz koalicijske pogodbe in široki podpori stroke, industrije in civilne družbe.
- EU zahteva, da države članice do **konca 2029** ločeno zberejo **vsaj 90 % pločevink in plastenk do 3 litrov**, nove plastenke pa morajo vsebovati vsaj 30 % reciklirane plastike.
- Obstoječi sistem ločenega zbiranja je tako nepregleden, da nimamo zanesljivih podatkov o tem, koliko plastenk se ločeno zbere in koliko reciklira v nove plastenke. Neizpolnjevanje predpisanih ciljev pomeni resno **tveganje za postopek kršitve prava EU**, finančne kazni in dodatne obremenitve proizvajalcev.
- V državah z uvedenim kavcijskim sistemom (npr. Nemčija, Finska, Slovaška, Danska) so stopnje zbiranja **nad 90 %**.
- Po ocenah civilne družbe se v Sloveniji **vsako leto izgubi več kot 100 milijonov plastenk**, mnoge končajo v naravi.
- **Kavcijski sistem** bi:
 - povečal ločeno zbiranje nad 90 %,
 - zmanjšal emisije CO₂ za več kot **15.000 ton letno**,
 - omogočil novo logistično infrastrukturo in delovna mesta,
 - zmanjšal smetenje,
 - zmanjšal stroške občin za ravnanje z odpadki.
- Ministrstvo za okolje in prostor še vedno nima jasnega roka za uvedbo – postopek ostaja **brez časovnice**.

Na področjih kot so skrb za zdravje prebivalstva, varovanje čistega okolja in boj za ublažitev posledic podnebnih sprememb aktivnosti vlad štejejo enako, kot njihove zavestne odločitve o ne-aktivnosti. In prav posledice teh odločitev predstavljajo največjo grožnjo prihodnosti Slovenije in Slovencev, škodo in posledice, ki jih že danes plačujemo v zneskih, ki močno presegajo trenutno večinsko splošno sprejeto dejstvo o potrebi po povišanju obrambnih izdatkov.

Ta dokument na kratko povzema nekatere izmed ne-aktivnosti, zavestno izgubljenih zakonskih predlogih odloženih v predale okolijsko premalo zavedne Vlade RS. Predlogih, glede katerih bomo račun v prihodnje morali poravnati vsi Slovenci, danes pa ta račun v okviru političnega delovanja demokratične države kot stranka Vesna - Zelena stranka izstavljamo Vladi RS in njenemu predsedniku dr. Robertu Golobu. Rok za plačilo je že zamujen in kot družba že plačujemo zamudne obresti. Dajmo poravnati vsaj glavnico.

Povzetek:

Vlada Roberta Goloba je **umaknila podnebni zakon**, ki bi bil temelj za dolgoročno podnebno politiko.

Kavcijski sistem za embalažo, ki bi povečal reciklažo na več kot 90 %, še vedno **ni uveden**, kljub dvoletnim obljubam.

Ni odpravljena neustavnost v Uredbi o mejnih vrednostih kazalcev hrupa v okolju, čeprav je bil rok 22. julij 2023.

Vlada ne spoštuje odločbe Ustavnega sodišča, ne spoštuje lastnih zavez, ne spoštuje volje državljanov in državljanek ter ne spoštuje svojih mednarodnih zavez.

Za ureditev teh področij bo **nujna vključitev Vesne – zelene stranke v parlament in v vlado**.